

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Danne-Virke II

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 403.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig03val-shoot-idm139670057042112/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Danne-Virke II

ter, som jo dog ikke kan komme af Intet? Naar man spurgde saaledes, hvad Svar fik man da? blev ikke Svaret, at hvad Historien angik, da vidste man, den var ikke at troe; hvad man talde om de dybe Længsler, var kun Sværmerie; den høie Flugt, som man jo rigtig nok fandt i Poesien, var kun Indbildnings-Kraftens Værk; Mennesket var nu engang til med sine Evner og Svagheder, Dyder og Laster, Viisdom og Daarskab, og at ville begribe, hvorfor han netop var saadan, hvorfra han var kommet, og hvor han skulde hen, var kun omsonst at ville bryde sit Hoved med Umuligheder og bortødsle den kostbare Tid, der skulde anvendes til nyttig Bestilling, Pligters Opfyldelse og Medmenneskers Oplysning; forresten var det ganske rimeligt, at vi var kommet af ingen Ting og blev til ingen Ting, eller kom op i Maanen, naar vi vare færdige her. Hvilket Menneske har med stille Opmærksomhed hørt, med rolig Alvor overveiet et saadant Svar, uden at spørge sig selv: er det et Svar? er du nu blevet klogere paa dig selv? kan du nu rolig gaae til din Bestilling og din Død? veed du nu, hvad din Bestilling er, hvad Livet og Døden er? er den en Frihed for Fordomme ikke den grueligste Tomhed: Nægtelse af Alt, hvad Fædrene troede, kunde oplyse Mennesket om hans Vilkaar og Maal, og ingen, slet ingen Erstatning, ingen Oplysning, men en dyrisk feig Tilfredshed med at æde og drikke, handle og vandle i aandeligt Mørke; og det skal kaldes Oplysning, det skal lovsynges som et Værk af den modne Fornuft, som en Virkning af det Underværk, hvorved Menneskets Øine oplodes, saa de bleve som Gud! Den Oplysning skal ogsaa du befordre, har alt begyndt derpaa, begyndt paa at nedbryde hos Folket den Troe, der skænker dem Lys og Fred, for at føre dem, om muligt, hid, hvor du selv sidder i Mørke!

Man mærker det vel, jeg skriver her ud af Hukommelsen, ud af hine Dages Minde, da jeg, for ti Aar siden, paa Overgangen til den alvorlige Manddoms-Alder, faldt i Tanker over Tidens Viisdom, mit eget Inderste, min Bestemmelse som Folkelærer, min Virksomhed som Opdrager og Prædikant. Hvad den nærmeste Følge blev af disse eensomme Betragtninger, lod sig tilsyne i min Afhandling om Religion og Liturgie, og den seneste seer man her.

Men, vil man vel spørge, hvad kommer det Altsammen herved? hvorledes hører det til en videnskabelig Afhandling om Erfaringen og den sunde Menneske-Forstand? og mit Svar er, om man vel troer, at jeg skriver Afhandlinger, for at vinde Priis for en philosophisk Skrivemaade, eller for, om muligt, at vække

Danne-Virke II

og drive, især de Yngre, til at belænke sig og bruge sund Forstand; og skulde det da være overflødig at melde, hvad, efter min Erfaring, den sunde Menneske-Forstand maa dømme om Tidens Oplysning? skulde det være overflødig at anspore Enhver, som end ei har gjort Prøven, til at gjøre den, og høre efter, om ikke da den sunde Menneske-Forstand vil føre samme Sprog i ham, som den førde i mig, og nøde ham til at oplade Øret for Sandhed, uden at spørge om, hvor ubehagelig kanske dens Røst vil lyde for meget i og mange omkring ham? Overflødig er det vel ikke heller at advare, især de Yngre, for den Feil, jeg, med mange andre, selv begik: ved Opdagelse af Daarskaben og Blændværket i Tidens Oplysning, at skyde Skylden paa Erfaringen og den sunde Menneske-Forstand, som netop ere Lægemedlerne for Daarskaben, og maatte, i Tide anvendte, have forebygget den. At en saadan Advarsel gjøres hardt behov, seer man grandt ved at besøge Tidens philosophiske Skoler, et Besøg, hvortil man hardtad nimodstaaelig drives, naar man opdager Tomheden i den almindelige Oplysning; thi man er dog i det mindste vis paa ikke at finde et heelt System af lutter Nægtelser, der var en heel Selv-Modsigelse som en Bygning af ingen Ting.

Dog, før vi nærmere omtale dette Besøg, som jeg ogsaa kender af Erfaring, vil det være passende at berøre det almindelige Forhold mellem Tiden og dens philosophiske Skoler. Man skulde jo tænke, at paa en Tid, da man paastod at have fundet i Philosophien et Surrogat for Christendom, der i Lethed og Handlighed overgik den ligesaa meget, som Banco-Sedier svær Courant, skulde der fundet den livligste Vexel-Virkning Stæd mellem de egenlige Philosopher og alle Boglærde, ja, overalt i Læse-Verdenen; thi Philosopherne skulde jo nu indtage Apostlernes Plads; deres høieste Bestræbelse maatte da være at meddele en almengyldig og almeenfattelig Oplysning; deres Skrifter maatte blive alle oplyste Folks Andagtsbøger og Gienstanden for alle de Boglærdes flittige Granskning og Meddelelse giennem det mundtlige Foredrag til menig Mand; kort sagt, det philosophiske Studium maatte jo, skulde man troe, behandles som en almindelig Saligheds-Sag; thi saaledes var jo Bibel-Læsning og Bibel-Granskning blevet behandlet, og man vilde jo ingenlunde have Ord for, at man nu tog det mindre alvorligt med Oplysning og Overbeviisning, fordi man øste af en selvgjort Brønd; man paastod jo meget mere, at man vilde udrydde al Vankundighed, og om muligt gjøre alle Mennesker lige kloge.